

НАРЕДБА № 12 от 30.12.2005 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи

Издадена от министъра на труда и социалната политика, обн., ДВ, бр. 11 от 3.02.2006 г., в сила от 4.08.2006 г.

Раздел I Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определят изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи.

Чл. 2. (1) Наредбата се прилага във всички предприятия и на всички работни места съгласно чл. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ), където се извършват товарно-разтоварни работи.

(2) Наредбата се прилага и от лицата, които самостоятелно упражняват трудова дейност, свързана с извършването на товарно-разтоварни работи.

Чл. 3. При организиране и осъществяване на товарно-разтоварни работи освен разпоредбите на тази наредба се изпълняват и изискванията на:

1. Наредба № 7 от 1999 г. за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работно оборудване (ДВ, бр. 88 от 1999 г.; изм., бр. 48 от 2000 г. и бр. 52 от 2001 г., попр., бр. 54 от 2001 г.; изм., бр. 43 от 2003 г., бр. 37 и 88 от 2004 г.);

2. Наредба № 10 от 2004 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари (ДВ, бр. 112 от 2004 г.);

3. Наредба № 12 от 2004 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с автомобили (ДВ, бр. 6 от 2005 г.);

4. Наредба № 16 от 1999 г. за физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести (ДВ, бр. 54 от 1999 г.);

5. нормативните актове по чл. 31 на Закона за техническите изисквания към продуктите;

6. нормативните актове, съдържащи изисквания за товарене и разтоварване на средства за железопътен, воден и въздушен транспорт и на пътни превозни средства;

7. нормативните актове за пожарна и аварийна безопасност;
8. другите нормативни актове по безопасност и здраве при работа.

Чл. 4. (1) Работодателят:

1. предприема всички необходими мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи, а в случаите, когато те се извършват ръчно - за предотвратяване или намаляване на ръчната работа с товари;

2. информира работещите за всички възможни рискове при извършване на товарно-разтоварни работи, за всички мерки, които са предприети за отстраняване, намаляване и контролиране на тези рискове, и по всички въпроси, свързани с осигуряването на безопасност и здраве при извършването на товарно-разтоварни работи;

3. се консултира с работещите и/или техните представители и създава възможност за тяхното участие по всички въпроси, свързани с тази наредба;

4. осигурява разработването и въвеждането на физиологичен режим на труд и почивка за конкретния вид товарно-разтоварна работа;

5. предоставя на работещите, извършващи товарно-разтоварни работи, лични предпазни средства, съобразени със спецификата на извършваната товарно-разтоварна работа и породените от нея рискове.

(2) Когато товарно-разтоварни работи се извършват от няколко предприятия или организации, работодателите съвместно по писмена договореност осигуряват здравословни и безопасни условия на труд, информират се взаимно за рисковете при работа и координират дейностите си за предпазване на работниците от тези рискове.

(3) Всеки работещ при извършване на товарно-разтоварни работи е длъжен да:

1. изпълнява точно дадените инструкции за защита на здравето и за безопасност при извършване на товарно-разтоварни работи и съдейства на работодателя за изпълнение на съответните мерки;

2. използва по предназначение техническите средства и оборудването, осигурени и предоставени от работодателя;

3. повишава квалификацията и знанията си относно изискванията за здравословни и безопасни условия на труд при товарно-разтоварни работи.

Чл. 5. (1) Работодателят разработва и утвърждава разбираемо написани за работещите правила за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи.

(2) Правилата по ал. 1 не противоречат на разпоредбите на нормативните актове и отчитат спецификата на извършваната товарно-разтоварна работа.

(3) Работодателят използва правилата по ал. 1 при провеждане на обучението и инструктажа на работещите.

(4) Работодателят предоставя на работещите правилата по ал. 1 и/или ги поставя на достъпни места, в близост до местата на извършване на товарно- разтоварни работи.

Чл. 6. (1) Работодателят организира провеждането на инструктаж на работещите и на всички други лица, които могат да бъдат застрашени, по правилата за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи.

(2) Инструктажът и обучението включват и:

1. правилните и безопасните начини и техники за извършване на товарно-разтоварни работи;

2. въпросите, свързани с безопасното провеждане на конкретната товарно-разтоварна работа.

Чл. 7. (1) Товарно-разтоварни работи се извършват от лица:

1. без здравни противопоказания и физически годни да извършват тази дейност;

2. инструктирани и обучени за безопасно извършване на товарно- разтоварните работи;

3. неупотребили алкохол и/или упойващи вещества.

(2) Работодателят осигурява:

1. предварителна оценка на физическата годност на лицата, които ще извършват товарно-разтоварни работи;

2. периодична оценка на въздействието на товарно-разтоварните работи върху здравето и работоспособността на лицата, заети в тях.

(3) Лицата със специална закрила по глава петнадесета от Кодекса на труда извършват товарно-разтоварни работи съгласно разпоредбите на нормативните актове за такава закрила.

Чл. 8. Изискванията по тази наредба могат да бъдат доразвивани с ръководства или кодекси за добра практика, приети съвместно от браншовите или отрасловите структури на организациите на работодателите и на работниците и служителите.

Раздел II

Общи изисквания

Чл. 9. Работните места, където се извършват товарно-разтоварни работи, се проектират, изграждат, съоръжават, пускат в експлоатация, експлоатират, контролират, поддържат и извеждат от експлоатация така, че работещите да извършват възложената им работа, без да се застрашават тяхната безопасност и здраве и/или безопасността и здравето на други лица.

Чл. 10. (1) Работното оборудване за извършване на товарно-разтоварни работи се избира, разполага, инсталира, пуска в експлоатация, преустройва, обслужва, поддържа и извежда от експлоатация така, че да осигури безопасността и здравето на работещите.

(2) Когато е необходимо, работното оборудване допълнително се осигурява с подходящи защитни приспособления и системи за защита.

Чл. 11. Безопасността и защитата на здравето при извършване на товарно-разтоварни работи се осигуряват чрез:

1. правилния избор на начините за извършване на товарно-разтоварните работи и на работното оборудване за тяхното изпълнение;

2. подготовката и организацията на местата за извършване на тези работи;

3. използването на необходимите средства за защита на работещите;

4. допускането до работа на работещи, отговарящи на установените изисквания;

5. използването на правоспособен персонал в случаите, когато се изисква правоспособност.

Чл. 12. При осигуряване на безопасността и здравето на работещите в зависимост от вида на работата се изпълняват и:

1. специфичните изисквания при използване на стелажи, посочени в приложение № 1;

2. специфичните изисквания при работа в механизирани и автоматизирани складове, посочени в приложение № 2;

3. специфичните изисквания при използване на преносими рампи и преходни мостове, посочени в приложение № 3;

4. специфичните изисквания при работа с подемно-транспортни машини и съоръжения с непрекъснато действие, бункери и силози, посочени в приложение № 4;

5. специфичните изисквания при работа с товарачни машини, посочени в приложение № 5;

6. специфичните изисквания при товарно-разтоварни работи с различни видове товари, посочени в приложение № 6;

7. специфичните изисквания при ръчно обработване на товари, посочени в приложение № 7.

Чл. 13. (1) Товарно-разтоварните работи се извършват автоматизирано и/или механизирани.

(2) Ръчното повдигане и преместване на товари се допуска, когато е невъзможно и/или е нецелесъобразно прилагането на разпоредбите по ал. 1.

Чл. 14. Начините за извършване на товарно-разтоварни работи се избират така, че да осигуряват предотвратяване, намаляване или ограничаване на риска за безопасността и здравето на работещите чрез:

1. механизирани и автоматизирани на товарно-разтоварните работи;
2. пригаждане на товарите за обработване чрез палети, контейнери или формиране на уедрени пакети;
3. използване на специализирани товарозахващащи приспособления и транспортни средства;
4. безопасна организация на товарно-разтоварния процес;
5. използване на работно оборудване, отговарящо на изискванията за безопасност и осигуряващо удобство при работа;
6. използване по предназначение на работното оборудване в съответствие с разпоредбите на нормативните актове и експлоатационните му документи;
7. правилно поставяне, поддръждане и вземане на товарите в местата за извършване на товарно-разтоварни работи, в складовете и в транспортните средства;
8. спазване на необходимите разстояния за безопасност;
9. използване на необходимата сигнализация и информация;
10. използване на технологични карти, инструкции и/или други документи за извършване на товарно-разтоварни работи, съобразени с изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при тази дейност.

Чл. 15. Товарите се поставят, поддръждат и укрепват така, че да се осигурява:

1. тяхната устойчивост при транспортиране и складиране;
2. устойчивостта на транспортните средства при товарене и разтоварване;
3. безопасното им манипулиране;
4. устойчивостта на фигурите (стифтовете);
5. безопасността на работещите при образуване или разформироване на фигурите (стифтовете) и при работа около тях;
6. възможност за използване и нормално функциониране на средствата за защита на работещите и противопожарната техника;
7. циркулация на въздушните потоци при естествена или принудителна вентилация на закрити складове;
8. спазването на разстоянията за безопасност както между товарите, така и между товарите и стационарното работно оборудване, елементите на сгради, инженерните и енергоснабдителните комуникации;
9. необходимото пространство за движение на пешеходци и подвижното работно оборудване.

Чл. 16. Работодателят в зависимост от вида на товарно-разтоварната работа определя сигналите и знаците, които се поставят и използват.

Чл. 17. (1) Движението в местата за извършване на товарно-разтоварни работи се организира по схема и правила, утвърдени от работодателя.

(2) За регулиране на движението се поставят и използват установените знаци, сигнали и маркировка.

Чл. 18. Местата за извършване на товарно-разтоварни работи, пътищата и проходите се осигуряват с подходящо и достатъчно осветление.

Чл. 19. Не се допуска:

1. присъствието на хора и придвижването на подвижно работно оборудване и транспортни средства в зоната на възможно падане на товари при извършване на товарно-разтоварни работи и преместване на товари с повдигателни съоръжения;
2. присъствието на хора в транспортни средства при товаренето/ разтоварването им с повдигателни съоръжения.

Чл. 20. Преди повдигане и преместване на товари се проверяват тяхната

устойчивост и правилността на захващане или окачване.

Чл. 21. (1) При товарене/разтоварване на животни се взимат мерки срещу:

1. нараняване от животните и на животните;
2. заразяване с болести от животните.

(2) Местата за товарене/разтоварване на животни се почистват и дезинфекцират съгласно санитарните изисквания.

Чл. 22. (1) Товарно-разтоварните работи се извършват само ако е извършено оценяване на риска съгласно разпоредбите на Наредба № 5 от 1999 г. за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска (ДВ, бр. 47 от 1999 г.).

(2) При оценяването на риска се взимат предвид:

1. видът на товара;
2. видът, степента и продължителността на излагане на физични, химични и биологични агенти, когато товарите съдържат такива агенти;
3. технологията и организацията на работата, изпълнението на работните процеси и операции и тяхното взаимно влияние;
4. видът, изборът, разположението и използването на работното оборудване;
5. съоръжаването и устройството на работното място;
6. нивото на подготовка и информираност на лицата, извършващи и/или свързани с извършването на товарно-разтоварни работи.

(3) При определяне вида на товара се взимат предвид:

1. видът на веществото/материала на товара и агрегатното му състояние;
2. формата;
3. размерите;
4. масата;
5. обемът;
6. видът на опаковката;
7. опорната повърхнина;

8. положението на товарите и центърът на тежестта им в товарната единица;

9. чувствителността на външни влияния.

(4) Когато се установи риск, работодателят прилага мерки, съобразени със спецификата на риска, с извършваните товарно-разтоварни работи и с обстановката, в която се намират изложените на риск лица.

Чл. 23. (1) За качване на и слизване от пътни превозни средства, контейнери, складираните товари и други места, свързани с товарно-разтоварните работи, се използват подходящи и изправни преносими стълби и/или съоръжения.

(2) Стълбите и съоръженията по ал. 1 се използват съгласно установените изисквания и утвърдените от работодателя инструкции и указания.

Раздел III

Товарно-разтоварни площадки и складове

Чл. 24. (1) Местата за извършване на товарно-разтоварни работи и складиране на товари:

1. се разполагат на специално определена територия с равен под, съобразен с натоварването от подвижното работно оборудване, пътните превозни средства и складираните товари и осигуряващ тяхната устойчивост;

2. се съобразяват с размерите и характеристиките на обработваните товари и прилаганата технология на товарно-разтоварни работи;

3. се ограждат и означават с установените знаци за безопасност и противопожарна безопасност;

4. отговарят на изискванията за пожарна безопасност.

(2) Подът на местата за редовно извършване на товарно-разтоварни работи и редовно складиране на товари се изработва от твърди, износоустойчиви и негорими материали с възможност за добро почистване, с добро сцепление и с подходящ наклон за оттичане на вода, когато са на открито.

(3) Товари не се складираат на места, които вследствие на атмосферни въздействия могат да:

1. създадат рискове при манипулиране на товарите;

2. нарушат устойчивостта на складираните товари.

(4) Хлъзгави подове на складове и места за товарене/разтоварване не се допускат.

(5) Площадки за редовно извършване на товарно-разтоварни работи и постоянни складове не се устройват на места със земен под.

(6) Товарно-разтоварните площадки и складовете със значителна дължина при техническа възможност се осигуряват с изходи от двете им страни.

Чл. 25. (1) На товарно-разтоварните площадки и местата за складиране на товари границите на подреждане на товарите се означават, като се взимат предвид широчините на проходите и пътищата за движение.

(2) Широчината на проходите и пътищата се избира така, че да осигурява безопасно движение на пешеходците, безопасно извършване на работата и да съответства на габаритите на подвижното работно оборудване, пренасяните товари и интензивността на движението.

Чл. 26. (1) Всички ями, шахти, канавки и други подобни в местата за извършване на товарно-разтоварни работи и складиране на товари се покриват с подходящи средства, които закриват напълно отвора им и при преминаване по тях на пешеходци, подвижно работно оборудване и пътни превозни средства:

1. не се изместват и деформират;
2. издържат на натоварването;
3. не създават затруднения и опасности;
4. имат висок коефициент на сцепление.

(2) Всички неравности и повреди на пода/настилка на товарно- разтоварната площадка или склада се отстраняват във възможно най-кратък срок.

Чл. 27. (1) Подът/настилка на товарно-разтоварните площадки и складовете, стелажните коридори, пътищата за движение и проходите се поддържат чисти, без препятствия и разхвърляни предмети по тях.

(2) Товари не се оставят на пътищата за движение, по стелажните коридори и проходите.

Чл. 28. (1) Местата за товарене и разтоварване на вагони се съобразяват с разпоредбите на нормативните актове за железопътен транспорт.

(2) Когато няма изградена рампа, главите на релсите на железния път в местата за товарене/разтоварване на вагони са на нивото на пътното платно.

Чл. 29. (1) Зоните на складовете за приемане, съхранение и експедиране на

товарите, включително и товарно-разтоварните рампи, се проектират на ниво, осигуряващо механизирано и автоматизирано транспортиране на товарите.

(2) При реконструкция и модернизация на съществуващи складове за преодоляване на различните нива се проектират наклонени рампи или механизирани нивоизравнителни устройства (платформи).

Чл. 30. (1) Широчината и височината на товарно-разтоварните рампи се определят в зависимост от вида на използваното подвижно работно оборудване, вида на товарите и вида на товарно-разтоварните работи.

(2) Към рампите се изграждат наклонена рампа и стъпала за пешеходно преминаване.

(3) Рампите се покриват с козирка с широчина, съобразена с вида на транспортните средства.

(4) На товарно-разтоварните рампи се предприемат мерки за предпазване от падане на хората, подвижното работно оборудване и пътните превозни средства.

Чл. 31. Товарите се складираат на безопасно разстояние от релсите на железопътна линия и на подкранов път, като се отчитат габаритите на подвижния железопътен състав и товароподемните кранове.

Чл. 32. Мястото, броят, размерите и видът на вратите на складовете и материалите, от които се изработват, се определят от:

1. вида на извършваните товарно-разтоварни работи;
2. вида на склада;
3. използваните транспортни средства и подвижно работно оборудване;
4. вида на обработваните товари;
5. изискванията за евакуация при пожар и/или авария.

Чл. 33. В опасната зона на електропроводи и на контактната мрежа на електрифицирани железопътни участъци не се допуска:

1. складиране на товари;
2. извършване на товарно-разтоварни работи, без да е изключено напрежението.

Чл. 34. В търговските обекти работодателят утвърждава и осигурява необходимите мерки за:

1. отсъствие на странични лица в стелажните коридори при механизирано зареждане

на стелажите и при зареждането им посредством преносими стълби;

2. осигуряване на безопасност при движението на електрокари, включително ограждане пътя на движението им с подходящи временни ограждения при наличие на клиенти и недопускането им в оградената зона.

Чл. 35. (1) Товари, съдържащи радиоактивни вещества, опасни химични вещества и препарати и опасни биологични агенти:

1. се складира на специално определени за целта места, съоръжени с устройства за почистване, измиване и обезвреждане; тези места в зависимост от случая своевременно се измиват, почистват и обезвреждат;

2. се складира и манипулира съобразно изискванията на нормативните актове за такива вещества, препарати и продукти, указанията, нанесени на опаковките и/или посочени в етикетите, информационните листове за безопасност и/или друга придружителна документация.

(2) Когато се установят повреди на опаковките на товари, съдържащи радиоактивни вещества, опасни химични вещества и препарати и опасни биологични агенти, работата се преустановява до прилагането на съответни мерки за защита.

(3) При нарушаване целостта на опаковката, свързана с опасност от изтичане или с изтичане, изсипване, разливане на опасен товар, незабавно се уведомяват органите на Гражданска защита и се предприемат действия съгласно техните указания.

Чл. 36. Товарно-разтоварни работи с товари, които подлежат на карантинна обработка, се извършват на специално устроени за тази цел места, отговарящи на санитарните изисквания. Тези места се почистват и дезинфекцират съгласно санитарните изисквания.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. "Работно оборудване" е всяка машина, апарат, инструмент, инсталация, устройство, уредба или съоръжение, използвани при работа.

2. "Подвижно работно оборудване" е работно оборудване, което се премества от едно място на друго:

а) на собствен ход, или;

б) от друго работно оборудване или човек.

3. "Пътно превозно средство" е съгласно определението, посочено в § 6, т. 10 от

Закона за движение по пътищата .

4. "Трансманипулатор" е машина с циклично действие, движеща се в прохода между стелажите, оборудвана с колона и преместваща се по нея товарна количка, предназначена за оставяне/вземане на товари във/от клетка на стелажни блокове.

5. "Трансбордър" е устройство, използвано за преместване на трансманипулатор от един стелажен коридор в друг, без да е съставна част на трансманипулатора.

6. "Стелаж" е конструкция за съхраняване на товари.

7. "Кар без водач (робокар)" е електрокар, който в автоматичен режим функционира без намеса на водача.

8. "Опаковки" са всички продукти независимо от техния произход и материала, от които са изработени, използвани от всяко лице по веригата от производителите до крайните потребители за държане, опазване, боравене, доставяне и представяне на каквито и да са стоки от суровини до готови изделия.

9. "Товарна единица" е товар, който се състои от единични товари или опаковки, събрани заедно по един или много начини и оформени или пригодени за обработка, транспорт, стифиране или съхраняване във форма на единица.

10. "Палетна единица" е товарна единица, образувана на базата на палета.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Тази наредба се издава на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда .

§ 3. Наредбата влиза в сила шест месеца след обнародването ѝ в "Държавен вестник".

Приложение № 1
към чл. 12, т. 1

Специфични изисквания при използване на стелаж

1.1. Стелажите се изработват и монтират по проект, изготвен по задание, утвърдено от работодателя, което съдържа необходимите данни за проектирането на стелажа.

1.2. В заданието за проектиране се посочват най-малко следните данни:

1.2.1. вид и характеристика на сградата/помещението;

1.2.2. условия за съхранение на товарите;

1.2.3. вид и характеристика на подлежащите на складиране товари;

1.2.4. разположение на товарите върху стелажа;

1.2.5. наличие на система за автоматично откриване и гасене на пожари;

1.2.6. вид и характеристика на работното оборудване за складиране;

1.2.7. характеристика на средата, в която ще се използва стелажът;

1.2.8. специфични изисквания за безопасност.

1.3. Всяко преместване на стелаж или на част от него и всяко изменение на конструкцията на стелажа, което оказва влияние на носимоспособността и

устойчивостта му, се извършва по проект.

1.4. Проект не се изисква за ръчно зареждани стелажи без използване на работно оборудване и за ръчно зареждани стелажи посредством стълби.

1.5. По време на изменение на стелаж той е без товари.

2. Конструкцията на стелажа и начинът на закрепването му осигуряват:

2.1. необходимата устойчивост срещу преобръщане и рухване;

2.2. безопасност при използване по предназначение и в предвидените условия на използване.

3. Елементите за закрепване на палетаносачите и на свързващите елементи

на стелажни секции са осигурени срещу саморазхлабване и защитени от несъзнателно разхлабване или премахване. Сигурността на закрепване на връзките се проверява периодично.

4. Когато конзолен стелаж има конзоли с променлива дължина:

4.1. дължината им се регулира в зависимост от вида и размерите на товара;

4.2. устройството за промяна на дължината на конзолата осигурява сигурно установяване на конзолата в различните положения и е защитено от неволно задействане.

5. Конзолните стелажи за складиране на дългоразмерни товари имат в края на конзолите устройство против изпадане на товарите.

5.1. Когато на конзолен стелаж посредством повдигателни съоръжения се поставят дългоразмерни товари, конструкцията и разположението на стелажа осигуряват удобно и безопасно:

5.1.1. захващане на товара от товарозахващащото приспособление на повдигателното съоръжение;

5.1.2. поставяне/взимане на товара.

5.2. Пакетиран дългоразмерен материал не се разформира върху конзолен стелаж.

6. Стелажи могат да се закрепват към конструкцията на сградата само ако

има разработен инвестиционен проект по реда на Закона за устройство на територията. Инвестиционен проект не се изисква за ръчно зареждани стелажи без използване на работно оборудване.

7. Осветителните тела се поставят така, че да не могат да се достигат от товарите и работното оборудване, обслужващо стелажите. Когато осветителните тела могат да се достигнат от товарите и работното оборудване, те се защитават срещу удар с подходящи средства.

8. Работодателят изисква, а производителят на стелаж за механизизирано/автоматизирано поставяне на товари изготвя и предоставя на работодателя техническа документация на български език, съдържаща най-малко:

8.1. описание на стелажа;

8.2. техническите характеристики на стелажа;

8.3. плана за разположение на товарите;

8.4. инструкция за монтаж и експлоатация, включително изисквания за безопасност.

9. Страните на стелажите, през които не се поставят товари, когато са до пътища за движение и до работни места, се изпълняват така, че да няма възможност товарът да падне от стелажа през тези страни.

10. Стелажите с голяма дължина имат проходи за пешеходци през тях.

10.1. Височината и широчината на проходите осигурява безопасност на пешеходците.

10.2. Клетките на стелажите, разположени над проходи за пешеходци, имат под, който не позволява падане на товарите или на части от тях.

11. Стелажите имат подходящи защитни средства срещу удар от

тези елементи на пода и близко до него елементи на стелажа.

11.1. Защитните средства имат жълт или оранжев цвят и не пречат на движението.

11.2. Карите се управляват така, че да се избягват удари в стелажа.

12. Стелажите се монтират на достатъчно равна и хоризонтална повърхност,

способна да издържи натоварването от стелажа, складираните товари и работното оборудване, обслужващо стелажите.

13. На челната стена на всяка клетка на стелажа се означава ясно, недвусмислено, трайно и четливо нейната носимоспособност.

13.1. Ако всички клетки на една секция на стелажа имат една и съща носимоспособност, тя може да се посочи само на една клетка.

13.2. Ако всички клетки на стелажа имат еднаква носимоспособност, тя може да се обозначи в краищата на стелажа.

14. Товарите се разполагат по стелажа съгласно плана за разполагане на товарите.

14.1. Клетките на стелажите не се претоварват.

14.2. Товарите се разполагат така, че да не излизат извън стелажите на разстояние, по-голямо от посоченото в документацията на стелажа.

15. При складиране на товари на стелажите се спазват предписаните от производителя разстояния между:

15.1. товарите и елементите на стелажа;

15.2. товарите.

16. В стелажните клетки се поставят само товари, които могат да останат в устойчиво положение.

17. На стелажа не се поставят палети и опаковки, неподходящи и несъобразени с неговата конструкция.

18. Палетите за еднократна употреба се поставят на стелажите само при условие, че клетките имат под с достатъчна здравина или подходящо устройство за поставяне на палетата. Такива палети не се складира в проходни стелажите или на конзоли.

19. При поставяне на товар в клетка с палетоносачи операторът е длъжен да се увери, че опорната повърхност на палетата е правилно поставена върху тях.

20. Проверката и ръчното поставяне/взимане на товари в клетки, разположени на височина, се извършват с работно оборудване, проектирано за тази цел.

20.1. За качване на височина до 2 m могат да се използват стълби, чиято конструкция осигурява безопасен достъп на височина и удобно манипулиране и сваляне/качване на товара.

20.2. Теглото и размерите на товар, качван/свалян чрез използване на стълба, се определят въз основа на резултатите от оценяването на риска.

21. Изкачването по елементите на стелаж е недопустимо.

22. Когато стелажът е съоръжен със система за автоматично откриване

и гасене на пожари, се използват само опаковки, чиято конструкция не позволява напълване с вода при задействане на системата.

23. За всеки механизирани зареждан стелаж се съставя и поддържа досие, съдържащо най-малко:

23.1. описание на стелажа и необходимата техническа документация;

23.2. данни за носимоспособността на стелажа и стелажните клетки;

23.3. условията за съхранение на товарите;

23.4. информация за вида и характеристиките на подлежащите на складиране товари;

23.5. схема за разположението на товарите върху стелажа;

23.6. информация за вида и характеристиките на работното оборудване за складиране;

- 23.7. специфичните изисквания за безопасност при експлоатацията;
- 23.8. изискванията за проверка на състоянието, за поддържането и ремонта;
- 23.9. записи от проверки, за повреди и извършени ремонти.
- 24.** Стелажите се поддържат в изправно състояние, като:
- 24.1. поне един път седмично се извършва проверка за ясно видими повреди по тях;
- 24.2. при удар на работно оборудване в стелаж се извършва проверка за наличие на недопустими повреди, деформации и отклонения от вертикално положение;
- 24.3. на 6 месеца се прави пълна проверка на състоянието на стелаж и на закрепването му към пода;
- 24.4. задължително се прави проверка на стелаж след пожар, наводнение или друго бедствие.
- 25.** Работодателят определя процедура за следене и проверка за наличие на деформации и повреди на опаковките на складираните продукти и на палетите вследствие изменения на температурата или влага.

Приложение № 2
към чл. 12, т. 2

Специфични изисквания при работа в механизирани и автоматизирани
складове

- 1.** Коридорите между стелажите, по които се извършва обслужването им, имат широчина, която осигурява безопасност при движението и работата на оборудването за складиране на товарите, като:
- 1.1. широчината на коридора се определя от размерите на товарите и от вида и размерите на използваното оборудване за складиране на товарите; когато се използват кари, се взема под внимание и радиусът на завиване;
- 1.2. широчината на коридора осигурява необходимото разстояние за безопасност между стелаж и използваното оборудване за складиране на товарите;
- 1.3. когато има поставени средства срещу удар на кари в долните елементи на стелаж, това се отчита при определяне на широчината на коридора.
- 2.** Стелажните коридори, обслужвани от трансманипулатор, имат:
- 2.1. устройства за аварийно спиране на трансманипулатора, разположени на разстояние не по-голямо от 10 m едно от друго;
- 2.2. устройство за аварийно спиране по цялата дължина на коридора, когато стелажът се обслужва от трансманипулатори с дистанционно управление;
- 2.3. предупредителна светлинна сигнализация на челото на стелаж, която да предупреждава, когато трансманипулаторът е на по-малко от 10 m от изхода на стелаж;
- 2.4. предупредителни знаци, забраняващи влизане в стелажния коридор и в зоната на действие на трансманипулатора пред коридора;
- 2.5. устройство на транспортно-разпределителната система и зона на установяване на трансманипулатора към нея, което възпрепятства случаен достъп на хора към тях и до коридора.
- 3.** Зоната на действие на трансманипулатора пред стелажния коридор е устроена така, че да възпрепятства неволното влизане на хора в нея.
- 4.** Операторът на трансманипулатор, установен пред стелажен коридор, преди да извърши действие с трансманипулатора:
- 4.1. проверява за наличието на хора в зоната на действие на трансманипулатора и в коридора;
- 4.2. подава предупредителен звуков сигнал.
- 5.** Преместването на трансманипулатор от един стелажен коридор в друг посредством трансбордюр се извършва при взети всички необходими мерки за безопасност, като:

5.1. релсите на трансбордюора се установяват точно срещу релсите на трансманипулатора, след което трансбордюорът се осигурява срещу изместване;

5.2. трансманипулаторът се качва (слиза) внимателно на трансбордюора;

5.3. трансманипулаторът се фиксира в устойчиво положение и е неподвижен по време на преместването от трансбордюора.

6. Недопустимо е влизането на пешеходци в стелажни коридори, обслужвани механизирани или автоматизирани.

7. Когато се наложи пешеходци да влизат в стелажен коридор, предназначен за кари, той се затваря с подходящи средства, а когато е предназначен за трансманипулатори, те се установяват в изходно положение и захранването им се изключва.

8. Не се разрешава минаването под товари, складиращи в проходен стелаж.

9. Работното оборудване се разполага в автоматизирани складове така, че да осигурява свободен, удобен и безопасен достъп до него на обслужващия персонал при програмиране, обучение, настройване, поддържане и ремонт.

10. Автоматизираните складове се осигуряват с оградяване, което изключва

възможността от случайно попадане на хора в склада, като:

10.1. оградяването е стационарно, с височина не по-малка от 1,5 m и с нанесено предупредително оцветяване;

10.2. на оградяването има предупредителни знаци, забраняващи влизане в оградената зона;

10.3. между подвижното работно оборудване и неподвижните елементи на склада, вкл. и оградяването, се осигуряват необходимите проходи и разстояния за безопасност.

11. За влизане в оградените зони на механизирани и автоматизирани складове се използват устройства, които се:

11.1. отварят само навън;

11.2. отварят отвън само с ключ;

11.3. отварят отвътре без ключ.

12. Устройствата по т. 11:

12.1. спират движението и работата на работното оборудване в оградените зони, когато се отворят;

12.2. когато са отворени, не е възможно движение и работа на работното оборудване в оградените зони;

12.3. затварянето им не предизвиква автоматично задействане на работното оборудване.

13. Местата за приемане на товари в автоматизиран склад и изваждане на товари от него имат устройство и съоръжаване, които:

13.1. осигуряват безопасно преместване на товарите от работното оборудване към транспортно-разпределителните системи на склада и обратно;

13.2. не позволяват през тях да влизат хора в склада.

14. Мястото за управление на автоматизиран склад:

14.1. се разполага извън оградената зона;

14.2. осигурява добра видимост от него към склада;

14.3. има устройство за аварийно спиране на склада и при необходимост на негови обособени части.

15. Автоматизираните складове се осигуряват с подходяща светлинна сигнализация, когато работят в автоматичен режим.

16. В оградената зона на автоматизиран склад не се допуска наличие на хора при работа в автоматичен режим.

17. Автоматизиран склад се пуска в действие само след като обслужващият персонал се е убедил, че:

- 17.1. складът е изправен;
- 17.2. са налице всички условия за безопасно и нормално функциониране;
- 17.3. при работа в автоматичен режим в него няма хора.
- 18.** Пускането на автоматизиран склад се предхожда от автоматично подавана светлинна и звукова сигнализация с продължителност не по-малка от 10 s.
- 19.** Трансманипулатор и кар без водач (робокар) се извеждат от аварийна ситуация при ръчен режим на управление.
- 20.** Пътят и зоните на работа на кари без водач (робокари) се очертават на пода и сигнализират по подходящ начин, като:
- 20.1. зоните с повишен риск се ограждат с подходящи огради и сигнализират с предупредителни знаци, забраняващи влизането в тях;
- 20.2. местата за вземане и оставяне на товари, когато не са разположени в оградената зона, се устройват така, че да е невъзможно човек да бъде блъснат, притиснат или увреден по друг начин от кар без водач (робокар) или товар.
- 21.** Пътят на кари без водач (робокари) се устройва така, че:
- 21.1. не е възможно човек да бъде притиснат между неподвижна конструкция и кара или превозвания от него товар;
- 21.2. когато по пътя на кар без водач (робокар) има места с ограничена видимост, се поставят оптични устройства за подобряване на видимостта или се предвижда подходяща звукова и/или светлинна сигнализация;
- 21.3. местата на пресичане на пътя на кари без водач (робокари) с пътя на други средства са обезопасени и подходящо сигнализирани; преминаването на други средства през тези места се осъществява по специално разработени правила.
- 22.** Когато се използват кари без водач (робокари), се осигурява:
- 22.1. чистота и изправност на пътя на карите и видимост на маркировката на пътя;
- 22.2. отсъствие на препятствия по пътя на карите, които могат да навредят на придвижването им;
- 22.3. отстраняване от пътя на замърсители, които могат да предизвикат хлъзгане на карите, особено при аварийно спиране;
- 22.4. поддържане в изправно състояние на карите и на съоръженията, работещи съвместно с тях.
- 23.** Всеки ден, преди пускане на кар без водач (робокар), се проверява изправността и правилното действие на устройството му за предотвратяване на сблъскване с хора и предмети по неговия маршрут.
- 24.** При отказ на предупредителните устройства на кар без водач (робокар) да подават сигнали, свързани с потегляне, движение и извършване на маневри, той се спира до отстраняване на отказа.
- 25.** При използване на кар без водач (робокар) с ремарке:
- 25.1. при потеглянето се задейства автоматично звуков сигнал с достатъчна продължителност;
- 25.2. скоростта на потегляне е безопасна;
- 25.3. прикачното (теглещото) устройство на ремаркетото има предупредителна маркировка от редуващи се жълти и черни или червени и бели ивици, наклонени приблизително под ъгъл 45°.
- 26.** Разпоредбите за безопасност при използване на транспортъори и елеватори се прилагат и за транспортно-разпределителните системи на механизирани и автоматизирани складове и за елеваторни стелажи.

Приложение № 3
към чл. 12, т. 3

Специфични изисквания при използване на преносими

рампи и преходни мостове

1. Видът и характеристиката на преходните мостове и преносимите рампи се избират в зависимост от:

- 1.1. използваните транспортни средства и подвижно работно оборудване;
- 1.2. извършваните товарно-разтоварни работи.

2. Преходните мостове и преносимите рампи:

2.1. имат конструкция с достатъчна носимоспособност, устойчивост, експлоатационна годност и дълготрайност;

2.2. осигуряват безопасност при извършване на товарно-разтоварната работа;

2.3. имат ясно означена и добре видима маркировка за носимоспособност;

2.4. имат захващащи устройства, осигуряващи сигурно захващане към транспортните средства;

2.5. не се претоварват;

2.6. не се използват, когато не са сигурно закрепени към транспортните средства.

3. Подовете на преходните мостове и преносимите рампи:

3.1. нямат остри места, които могат да наранят преминаващите по тях лица и да увредят транспортните средства;

3.2. нямат препятствия, които затрудняват движението по тях и създават предпоставки за злополуки;

3.3. имат такива характеристики, които осигуряват безопасност срещу хлъзгане;

3.4. имат реборди за предотвратяване падане на подвижно работно оборудване от тях.

4. Преходни мостове и преносими рампи с гладки метални повърхности не се използват.

5. Преходните мостове и преносимите рампи се оформят конструктивно така, че да могат да се пренасят и поставят с кар-високоповдигач или друго подходящо подвижно работно оборудване.

6. Преходните мостове и преносимите рампи за преминаване на ръчни колички и на хора имат широчина не по-малка от 1 m при еднопосочно движение и 1,5 m при двупосочно движение.

7. Преходните мостове и преносимите рампи за преминаване на кари се изработват с трапецовидна форма, като по-късата страна има широчина:

7.1. обхващаща целия отвор на разтоварвания вагон, когато се използват за товарене/разтоварване на вагони;

7.2. съобразена с широчината на пътните превозни средства, когато са предназначени за товарене/разтоварване на пътни превозни средства.

8. Страните на трапецовидните преходни мостове и преносими рампи са наклонени спрямо основата под подходящ ъгъл.

9. Преходните мостове с променяща се височина се установяват така, че да не се изместват и да не променят височината си при преминаване по тях. Формата им може да не е трапецовидна.

10. Наклонът спрямо хоризонтална равнина, под който се поставят преходните мостове и преносимите рампи, не надвишава:

10.1. допустимия наклон, по който могат да се движат кари;

10.2. 30° при движение на хора.

11. При преминаване на работното оборудване през преходни мостове и рампи на заден ход се следи то да не приближава на опасно разстояние от края им.

12. Дъсчените пешеходни пътеки:

12.1. са сигурно укрепени;

12.2. не са източник на опасност при движение по тях;

12.3. имат необходимата носимоспособност и устойчивост;

12.4. имат необходимата широчина, съобразена с посочността на движение

и използването на ръчни колички;

12.5. когато са разположени на височина, имат парапети с височина не по-малка от 1 м.

13. Преходните мостове, преносимите рампи и дъсчените пешеходни пътеки се поддържат изправни и се почистват редовно от кал, лед, сняг и други замърсявания.

14. Преди преминаване през преходни мостове, рампи и дъсчени пътеки се проверява тяхната изправност, сигурност на закрепване, носимоспособност и възможност за безопасно преминаване на подвижно работно оборудване и хора.

Приложение № 4
към чл. 12, т. 4

Специфични изисквания при работа с подемно-транспортни машини и съоръжения с непрекъснато действие, бункери и силози
Работа с транспортъори и елеватори

1. Транспортъорите и елеваторите се използват само в условията, за които те са предназначени.

2. С транспортъори и елеватори се превозват само товари, за които те са предназначени.

3. Натоварването на транспортъорите/елеваторите не превишава определеното от производителя.

4. Подреждането на товарите осигурява равномерно натоварване на работния орган на транспортъора/елеватора, устойчиво положение на товара и разположение на товара в предвидените габарити в транспортъора/елеватора.

5. Местата за товарене, разтоварване и предаване/пресипване на транспортираните товари от един транспортъор на друг или на друго работно оборудване се осигуряват срещу непредвидено изпадане или изхвърляне на транспортираните товари.

6. Поставянето/свалянето на тежки единични товари и при необходимост други товари на/от транспортъор/елеватор се извършва с помощта на подходящи подаващи и приемащи устройства, осигуряващи безопасно поставяне/сваляне на товарите. Подаващите/приемащите устройства не предизвикват:

6.1. заклиняване и засводяване на товарите в тях;

6.2. разсипване на насипни товари;

6.3. изпадане на единични товари;

6.4. претоварване на транспортъора/елеватора.

7. Подаващите устройства за ръчно захранване на транспортъори с единични товари осигуряват захранването им чрез хоризонтално преместване на товара или при малък наклон към страната на захранването.

8. При ръчно зареждане и снемане на товарите характеристиките на транспортъорите/елеваторите (скорост, височина на поставяне на товара, размери на товароносещия орган) са подходящо адаптирани към човешките възможности, работното място, както и към вида, теглото и размерите на товарите.

9. Транспортъорите се монтират така, че да се осигури безопасно разстояние от най-високите части, изискващи обслужване, до долните повърхнини на строителната конструкция или комуникационните системи.

10. При разполагането на стационарни транспортъори се предвижда възможност за механизизирано почистване, в достъпни места по трасето им, на разсипани материали, без спиране на транспортъорите.

11. По дължината на трасето на транспортъорите се осигуряват проходи с достатъчна широчина и височина за безопасно обслужване, монтаж и ремонт.

12. Когато се налага пребиваване или преминаване под транспортъори, се поставят средства за защита от падащи предмети.

13. Когато е необходимо преминаване през трасето на транспортъори с голяма дължина, се устройват места за безопасно преминаване.

14. Не се преминава под и над транспортъори, когато няма устроени за тази цел места за преминаване.

15. Транспортъорите, придвижващи се по релси, и подовите транспортъори, ако не са закрити със специални капаци или други средства, се ограждат с парапети с височина не по-малка от 1 m по цялата дължина.

16. Капаците и другите средства за закриване на подовите транспортъори:

16.1. издържат натоварването от преминаването на пешеходци и работно оборудване по тях, когато това е предвидено;

16.2. изключват възможността за преминаване на пешеходци и работно оборудване по тях, когато това не е предвидено;

16.3. не се махат или изместват от определеното положение, когато е предвидено преминаване по тях.

17. В технологични линии, съставени от последователно монтирани и едновременно работещи транспортъори или от транспортъори в съчетание с друго работно оборудване, задвижванията на транспортъорите и на работното оборудване се свързват така, че при спирането на което и да е работно оборудване или транспортъор предшествашите транспортъори или работно оборудване автоматично се изключват, а следващите продължават да работят до пълното отвеждане на транспортираните от тях товари.

18. В местата на обслужване на транспортъорите има устройства за аварийно спиране.

18.1. Разположението на устройствата за аварийно спиране се сигнализира по подходящ начин.

18.2. Достъпът до устройствата за аварийно спиране се поддържа чист и свободен.

18.3. При необходимост, в места с повишена опасност, транспортъорите се съоръжават с устройства за аварийно спиране от всяко място по тяхната дължина.

18.4. Действието на устройствата за аварийно спиране периодично се проверява.

19. Когато от мястото на оператора няма пълна видимост по цялото трасе, както и при автоматизирани транспортни системи пускането на транспортъора се предхожда от автоматично подаване на предупредителна звукова или светлинна сигнализация с достатъчна продължителност.

20. Транспортиращите органи на транспортъорите и елеваторите редовно се почистват и поддържат.

21. Ръчно почистване на транспортъор/елеватор се извършва:

21.1. при спрял транспортъор/елеватор и изключено захранване;

21.2. с подходящо приспособление, осигуряващо безопасност при почистването.

22. По време на движение на лентови транспортъори се забранява:

22.1. почистването на лентата, барабаните и ролките с ръце или с подръчни средства;

22.2. помагането с ръце на движението на лентата;

22.3. направляването на лентата с ръце;

22.4. завъртането или оправянето с ръце на спрели ролки;

22.5. подменянето на ролки без специално приспособление, осигуряващо безопасна и удобна смяна.

23. По време на движение на транспортъори/елеватори не се свалят

защитни прегради, не се отварят люкове и не се бърка в опасните им зони.

24. Подвижните транспортъори се установяват в устойчиво положение и се осигуряват срещу изместване.

24.1. Подвижните транспортъори преди всяко преместване се спират и установяват в транспортно положение, а електрическото им захранване се изключва.

24.2. Разпоредбите на т. 24.1 не се прилагат за малки премествания, които могат да се извършат по време на работа на транспортъора, когато такава преместване е предвидено в конструкцията му.

24.3. По време на преместването хора не се возят на транспортъора.

25. Кабелът за захранване с електрическа енергия на подвижни транспортъори при първоначално установяване и след всяко тяхно преместване се разполага така, че:

25.1. пътните превозни средства и работното оборудване не могат да преминават през него, а хората не могат да стъпват върху него;

25.2. да не е препятствие за движението на пътните превозни средства, работното оборудване и работещите;

25.3. да не пречи на работата на лицата, извършващи товарно-разтоварна работа;

25.4. да не поражда риск от поражение от електрически ток.

26. Товар, преместван от транспортъор, не се премества и направлява работещия. Ако се налагат действия върху товара, това се извършва при спрял транспортъор.

27. Не се пренасят товари с наклонени висящи верижни транспортъори при неизправни уловители на товара.

28. Хора не се возят върху транспортъори, когато те не са предназначени за превоз на хора.

29. Задвижващата и опъвателната станция и отворите за преминаване на елеватори през етажните подове се ограждат така, че да няма опасност от падане на хора през отворите и от нараняване на работещите от движещите се части на елеватора.

30. Когато се използват подови количкови транспортъори:

30.1. подовата настилка се изравнява с пътя на количката, когато теглещият орган е монтиран под равнището на пода;

30.2. пътят за движение на количката и на теглещия орган се означава с цветни ленти;

30.3. през пътя на транспортъора се преминава само на определени, означени и обезопасени места;

30.4. работните места и пътят на количката се поддържат чисти и без препятствия;

30.5. не се оставят колички, невключени към теглещия орган в коридора за движение;

30.6. колички се включват към теглещия орган само по посока на движението;

30.7. не се застава пред количката при включването ѝ към теглещия орган.

31. При използване на висящи транспортъори:

31.1. се предприемат мерки срещу съприкосновение с движещите се товари и товароносещите елементи на транспортъора;

31.2. през пътя на транспортъора се преминава само на определени, означени и обезопасени места, с добра видимост към идващите товари/товароносещи органи и съоръжени с устройства за аварийно спиране на транспортъора;

31.3. пътят на транспортъора и площта под него се поддържат чисти и без препятствия;

31.4. когато ръчно товарене/разтоварване се извършва на две и повече

места, се осигурява предупредителна сигнализация.

32. Когато е предвидено свободно изсипване на товари от транспортъори, се взимат всички необходими мерки:

32.1. срещу попадане на хора в зоната на изсипване по време на работа на транспортъора;

32.2. против задействане на транспортъора, когато е необходимо влизане в зоната на изсипване.

33. Местата за товарене/разтоварване на транспортъорите и проходите към тях и около тях се поддържат чисти, без разхвърляни предмети и други препятствия.

34. При използване на транспортъори и елеватори се дават указания за:

- 34.1. начина на товарене и разтоварване;
- 34.2. вида, характеристиката и размера на транспортираните товари;
- 34.3. местата за преминаване;
- 34.4. пускане и спиране при нормална експлоатация и при авария;
- 34.5. поддържане и почистване на движещите се части.

Работа с хидравлични и пневматични уредби

35. С пневматичните и хидравличните уредби се пренасят само товари, за които са проектирани.

36. Преди пускане на пневматични и хидравлични уредби се подават автоматично звукови и светлинни сигнали.

37. Недопустимо е в захранващите устройства на пневматичните и хидравличните уредби да се бърка с ръце или предмети.

38. Не се разрешава:

38.1. пускането в действие на пневматична/хидравлична уредба, преди транспортните средства, които ще се товарят или разтоварят, да са свързани към уредбата, когато това е предвидено, и в установени на определените за целта места;

38.2. придвижването на транспортни средства по време на товарене/разтоварване с пневматична/хидравлична уредба.

39. Подвижните пневматични уредби се пускат в действие само когато са установени в устойчиво неподвижно положение.

40. Тръбопроводите на пневматични/хидравлични уредби:

- 40.1. не се използват за други цели;
- 40.2. не се усукват, прегъват под остър ъгъл и преплитат, когато са гъвкави.

41. Когато пневматична/хидравлична уредба захранва бункер, той се осигурява с устройство за автоматично спиране на уредбата при достигане на определеното ниво на напълването му.

42. Смукателите на смукателните пневматични уредби и захранващите отвори на нагнетателите се осигуряват с предпазни решетки.

43. Когато пневматична уредба подава товар в склад или в транспортно средство:

- 43.1. се осигурява подходяща вентилационна система в склада;
- 43.2. работещите носят подходящи лични предпазни средства и специално работно облекло за защита от прах.

44. Недопустимо е налягането в пневматична/хидравлична уредба да се увеличава над номиналното.

45. Изхвърляният въздух от пневматична уредба се пречиства така, че да отговаря на разпоредбите за чистота на въздуха на работната зона и на разпоредбите за опазване на околната среда.

46. При използване на хидравлични уредби се вземат мерки срещу:

- 46.1. падане на хора в приемните канали, резервоарите и бункерите;
- 46.2. попадане на хора в каналите за транспортиране.

- 47.** Когато транспортно средство се разтоварва с хидравлична уредба:
- 47.1. хората се разполагат на безопасно разстояние от зоната на действие на струята за преместване на товара и от задвижения товар;
  - 47.2. струята за преместване на товара не се насочва към хора.
- 48.** При използване на хидравлични уредби операторите, насочващи струята за преместване на товара, носят подходящи лични предпазни средства и специално работно облекло за защита от пръски и намокряне.
- Работа с гравитационни улеи (спускатели)
- 49.** Гравитационните улеи за спускане на товари се изграждат с бордове срещу изхвърляне на товара, като:
- 49.1. размерите на бордовете се съобразяват с размерите, масата и формата на спусканите товари, формата и траекторията на трасето на улея и скоростта на товара;
  - 49.2. бордовете се закрепват здраво и се осигуряват срещу изместване;
  - 49.3. при необходимост на улеите се поставят забавители на скоростта на товара.
- 50.** Участъкът за разтоварване се огражда по краищата против изпадане на товарите.
- 51.** Запалими и взривоопасни товари не се транспортират по гравитационни улеи.
- 52.** Товарите се подреждат в мястото на спускането им по улея така, че да е предотвратено самопроизволното им падане в улея.
- 53.** Мястото за спускане на товари в улей се обезопасява така, че да изключва възможността от падане на хората от него, както и падане в улея.
- 54.** Не се допуска натоварването на улея да превишава предвиденото от производителя.
- 55.** Товарът се подава в улея чрез захранващо устройство.
- 56.** Не се допуска хора да стъпват по улея и да се спускат по него.
- 57.** Когато от мястото на спускане на товара не се вижда мястото на разтоварване:
- 57.1. се осигурява двустранна връзка между двете места;
  - 57.2. товарите се спускат по улея след съгласие от мястото на разтоварване и подаване на предупредителен звуков и/или светлинен сигнал.
- Работа на бункери и силози
- 58.** В бункери/силози не се складира материали, за които не са предназначени.
- 59.** Бункерите/силозите не се използват в условия, за които не са предназначени.
- 60.** Бункерите/силозите не се пълнят над предвиденото по конструкция.
- 61.** Когато пълненето или извозването на материал от бункер/силоз се извършва с транспортни средства, се осигуряват пътища и проходи за безопасно им движение и удобно и безопасно маневриране.
- 62.** Мястото на пълнене на бункера/силоза се оформя така, че да осигурява безопасно пълнене на бункера/силоза и да предотвратява падане на хора и транспортни средства в бункера/силоза.
- 62.1. Когато защитата срещу падане на хора в бункера/силоза се осигурява от ограда, тя е с височина не по-малка от 1,2 m и не позволява качване на хора по нея или промушване на хора през нея.
  - 62.2. Когато защитата срещу падане на хора в бункера/силоза се осигурява от скара, тя обхваща напълно отвора и има подходящо ограждане, предотвратяващо достъпа на пътни превозни средства до нея, когато такъв достъп не е предвиден в технологията на пълнене на бункера/силоза.
  - 62.3. Когато защитата срещу падане на хора в бункера се осъществява от скара или пълненето се извършва през скара, в зависимост от начина на

пълнене на бункера/силоза, тя издържа натоварването от товарите, пътните превозни средства и хората, предвидени да участват в пълненето.

62.4. Размерите на отворите на скарата се определят от размерите на насипваните в бункера товари и от движението на транспортни средства и/или на хора върху скарата, когато това е предвидено.

63. Не се допуска движение на хора и пътни превозни средства по скари, когато това не е предвидено.

64. Когато е разположено на височина, мястото на пълнене на бункера/силоза се устройва така, че:

64.1. предотвратява падане от височина на хора и на пътни превозни средства;

64.2. осигурява безопасен и удобен достъп до него на пътните превозни средства и хората.

65. Товар се изсипва в празен бункер/силос при затворен изпускателен отвор, като:

65.1. при отваряне и затваряне на изпускателния отвор се изключва възможността от падане на товара върху хора;

65.2. мястото за обслужване на устройствата за затваряне на изпускателния отвор се разполага така, че да позволява удобно и безопасно отваряне/затваряне, а когато е на височина – да предотвратява падане от височина на хора и да осигурява безопасен и удобен достъп до него.

66. Хора могат да влизат в бункер/силос само когато:

66.1. са осигурени условия за безопасно влизане и излизане;

66.2. е изключена всякаква възможност от падане на складиран материал и други предмети върху тях или въздействие на опасни вещества;

66.3. са съоръжени с подходящи лични предпазни средства и специално работно облекло;

66.4. начинът на достъп в бункера не допуска падане и затъване в насипния материал;

66.5. е направено измерване, с което е установено, че няма недопустими концентрации на вредни вещества в бункера/силоза.

67. Хора могат да влизат в бункер/силос за почистване на образували се

сводове през най-горната част на бункера/силоза чрез проектирано за тази цел устройство, което осигурява безопасност на лицата, извършващи почистването на стените на бункера.

68. При почистване на сводове устройството за почистване се установява над сводовете.

69. При влизане на хора в бункер/силос се осигурява наблюдаващо лице извън бункера.

70. Забраната за влизане в бункер/силос се сигнализира по подходящ начин.

71. Когато сводовете се почистват:

71.1. чрез дълги предмети през отвор в горната част на бункера/силоза, се вземат мерки хора да не паднат в бункера/силоза;

71.2. от външната страна на бункера/силоза, се взимат мерки за безопасен и удобен достъп на височина.

Приложение № 5
към чл. 12, т. 5

Специфични изисквания при работа с товарачни машини
Работа с механична лопата и скреперни устройства

1. Подлежащите на разтоварване пътни превозни средства се установяват неподвижно на определените за разтоварване места и се осигуряват срещу изместване по време на разтоварването.

2. По пътя на движение на лопатата/греблото се осигурява да няма

препятствия.

3. По време на работа с механична лопата/скреперно устройство:

3.1. не се допуска да има хора в опасна близост до лопатата/греблото, подвижната стрела, теглещото въже или друг подвижен елемент на механичната лопата или на скреперното устройство;

3.2. теглещото въже не се направлява, измества и почиства;

3.3. лопатата/греблото се премества с безопасна скорост.

4. Операторът на механична лопата или скреперно устройство:

4.1. подава предупредителен звуков сигнал, преди да започне разтоварването;

4.2. започва разтоварване само след като се е убедил, че са налице условия за безопасна работа и всички лица се намират на безопасно разстояние от лопатата/греблото;

4.3. следи за правилната работа на лопатата/греблото;

4.4. следи по време на работа теглещото въже да не е усукано, излязло от направляващите елементи или затиснато;

4.5. след приключване на работа установява лопатата/греблото в безопасно положение.

5. Мястото на управление се устройва така, че операторът да може да наблюдава товарно-разтоварния процес и да е защитен от атмосферни въздействия.

6. При механични лопати с автоматично превключване на посоката на движение на лопатата се извършва регулиране, което осигурява спиране на лопатата на разстояние, по-голямо от 0,1 m от края на транспортното средство или рампата.

Работа с товари с прекъснато или непрекъснато действие

до **7.** При работа с товарач не се разрешава да се стои в опасна близост работните органи и под тях, когато са вдигнати.

8. Преди да напусне кабината, водачът спуска работните органи на земята и изключва двигателя.

9. Работните органи не се почистват по време на работата им.

10. Не се разрешава:

10.1. товари да се подават с лопата или други ръчни средства към работните органи на товарачи с непрекъснато действие;

10.2. хора да се вдигат с коша и превозват в коша на товарач.

11. Работните органи на товарача се спускат плавно върху превозните средства.

12. Товарачите не се движат и не извършват работа по наклон, по-голям от предписания от производителя.

13. Челните товарачи не се използват, когато не са съоръжени с конструкция за защита на водача при преобръщане (ROPS) и за защита от падащи предмети (FOPS).

Приложение №

6

към чл. 12, т. 6

Специфични изисквания при товарно-разтоварни работи с различни видове товари

Общи изисквания

1. Товарни единици се формират и разформират само на специално определени места.

2. Неизправни палети и производствени опаковки не се използват.

3. Товарни единици, палети и производствени опаковки се преместват

само

с изправно работно оборудване, предназначено за тази цел, по начин, съобразен с вида на товарната единица, палетата и производствената опаковка.

4. Използваните товарозахващащи устройства осигуряват сигурно захващане

на товарната единица, без да причиняват деформации и повреди на палетата, товара, транспортните средства и складовите съоръжения.

5. За превоз на товарни единици се използват технически изправни транспортни средства, които осигуряват:

5.1. възможност за механизизирано манипулиране на товарните единици при товарене и разтоварване;

5.2. безопасност при товарене, разтоварване и транспорт.

6. Подът на транспортните средства за превоз на товарни единици позволява стабилното им поддръждане в него.

7. Кари могат да влизат в транспортни средства за взимане/оставяне на товарни единици само когато това е означено на транспортното средство или отбелязано в придружителната му документация. При влизането се спазват указанията на производителя на транспортното средство, посочени в придружителната му документация.

8. Не се поставят на фигури стъваеми и разглобяеми палети, когато:

8.1. отварящите се страни не са сигурно затворени;

8.2. разглобяемите елементи не са сигурно свързани.

9. На фигури (стифтове) се складират само палети, товарни единици или производствени опаковки с еднаква конструкция и размери.

10. Производствени опаковки, палетизирани и пакетирани товари не се:

10.1. бутат и блъскат;

10.2. влачат по пода на складове, товарно-разтоварни площадки, транспортни средства и контейнери.

11. Товарни единици:

11.1. не се поддръждат, поправят, обвързват и разформировават, когато са повдигнати;

11.2. не се обработват, когато в мястото на обработване няма необходимата видимост и осветеност.

12. Не се допуска хора да се качват по складирани товарни единици.

13. Товарните единици запазват целостта си и са стабилни и безопасни

по

време на превоза от пункта на производство до пункта на потребление на товара, както и при обработването и складирането им.

14. Методите и средствата за укрепване на товарни единици:

14.1. съответстват на възникващите натоварвания по съответната транспортно-разпределителна верига;

14.2. не увреждат товара или опаковката, палетата и другите средства, формиращи товарната единица, транспортните средства и складовите съоръжения;

14.3. осигуряват безопасно превозване.

15. Средствата за укрепване на товарни единици при транспортиране се свързват само към предвидените за целта елементи от конструкцията на транспортните средства и контейнерите.

16. Средствата и съоръженията за укрепване на товарна единица запазват технико-експлоатационните и якостните си характеристики по цялата транспортно-разпределителна верига, а средствата за многократно ползване – за предвидения срок на експлоатация. Изправността на средствата за многократно използване се проверява преди използването им.

17. Товарни единици се закачват и повдигат чрез обвързващите и укрепващите ги средства само когато са приспособени за тази цел и това е посочено от товародателя.

18. С работно оборудване се повдига и поставя/сваля само една товарна единица, с изключение на случаите, когато това е предвидено в конструкцията на товарната единица и работното оборудване.

19. При подреждане на товари (освен насипните) се взимат мерки, предотвратяващи заклиняването или замръзването им към площадката.

Палетни единици

20. Върху плоски палети се транспортират единични товари, когато:

20.1. площните им размери са равни или по-малки от размерите на палетата;

20.2. височината им е равна или по-малка от височината на палетната единица;

20.3. общата им маса е равна или по-малка от номиналната носимоспособност на палетата.

21. Палетни единици за насипни, течни, прахообразни и газообразни товари без опаковка се образуват от специализирани за тези товари палети. При пълнене, транспортиране и изпразване на такива палети се спазват изискванията за съответния вид товари и произтичащите от това изисквания за безопасност и опазване на здравето.

22. Опаковките на товарите, превозвани на палети, се съобразяват с условията на палетизация и възникващите натоварвания от съответните транспортно-разпределителни вериги.

23. Използват се технически изправни палети, които:

23.1. позволяват манипулиране на палетната единица с работно оборудване, предназначено да обработва съответните палетни единици;

23.2. осигуряват безопасност при манипулирането им;

23.3. не повредят транспортните средства, работното оборудване и складовите съоръжения.

24. Качването на палетни единици, формирани върху палети с ходови колела, в пътни превозни средства и свалянето им от тях може да се извършва ръчно, когато се използват нивоизравнителни устройства (платформи) или автомобили с товароподемен борд.

25. При подреждане на товари върху палета се осигурява:

25.1. компактност на формираната палетна единица;

25.2. рационално използване на товарната площ на палетата и равномерно разпределяне на натоварването върху нея;

25.3. кръстосване (препокриване) на отделните слоеве, като по възможност се избягва колонно подреждане;

25.4. възможност за търговски, митнически и други проверки на съдържанието без разформироване на палетната единица;

25.5. възможност за механизирани и автоматизирани процеси по формиране на палетна единица;

25.6. други специфични условия в зависимост от вида на палетизирания товар.

26. Не се допуска товарът върху палетата да превишава нейната номинална носимоспособност.

27. Повредени палети не се използват за образуване на палетна единица.

28. Височината на палетната единица се определя от:

28.1. вида на товара;

28.2. якостните показатели на опаковките на единичните товари в палетната единица;

28.3. технологичните изисквания и нормативните разпоредби за съответния вид транспорт;

28.4. характера и изискванията на транспортно-разпределителната верига.

29. По правило палетна единица се формира с товари от един вид. При формирането на палетни единици с два и повече вида товари не се палетизират:

29.1. товари с несъвместими свойства;

29.2. товари с неправилна геометрична форма, остри ръбове и стърчащи елементи с товари с меки опаковки, ако не са взети мерки срещу евентуални механични повреди;

29.3. опасни товари с други товари;

29.4. опаковки с течни товари върху опаковки, които не трябва да се мокрят;

29.5. товари с по-голяма обемна плътност върху товари с по-малка обемна плътност.

30. Палетната единица има маркировка, която съдържа най-малко съответните манипулационни знаци и информация за палетизираните товари. Информацията съдържа най-малко данни за:

30.1. вида на палетизирания товар;

30.2. брутната маса на палетната единица;

30.3. определените в нормативните актове знаци за опасни товари, когато има такива в палетната единица.

31. При обработване на палетна единица от работно оборудване с вилчни рогове:

31.1. вилчните рогове се поставят симетрично спрямо вертикалната ос на подвиличната плоча;

31.2. центърът на товара се разполага симетрично спрямо вилчните рогове;

31.3. вилчните рогове се вкарват напълно под палетата, без да се трият в нея;

31.4. само един вилчен рог не се използва;

31.5. товароподемното устройство е вертикално при вдигане/спускане на палетната единица;

31.6. палетната единица е неподвижна;

31.7. вилчните рогове се изваждат от палетата, след като тя е установена в устойчиво положение.

32. При стифиране на палети/палетни единици една върху друга вилчните рогове се извеждат, след като горната палета е легнала стабилно върху определените за целта места на долната палета/палетна единица.

33. Не се поема и манипулира палетна единица, която не е добре подредена и/или укрепена.

34. Палетна единица не се повдига и пренася, когато теглото на товара върху нея не е известно и не може да се определи.

35. Не се повдига палетна единица, която е замръзнала към терена, завързана или притисната от други товари.

36. Не се допуска повдигане и пренасяне на палетна единица с повече от едно работно оборудване.

37. Палетна единица се повдига от стелаж или стиф плавно, без да се засегнат съседните товари или елементите на стелажа.

38. Не се допуска присъствие на хора:

38.1. на местата, където се оставят или вземат палетни единици;

38.2. в опасна близост до стелаж/стиф при поемане/поставяне на товар.

39. Палетна единица се повдига с помощта на сапани само когато това е предвидено в конструкцията на палетата и оформянето на палетната единица.

40. Палетна единица не се предава директно от едно работно оборудване на друго. Предаването се извършва, след като едното работно оборудване е оставило палетната единица и се е отдалечило на разстояние, което осигурява безопасно поемане от другото работно оборудване.

41. Операторът на работното оборудване, пренасящо палетна единица, преди поставянето ѝ е длъжен да се убеди, че на мястото на поставяне няма хора, предмети и други товари.

42. Палетни единици не се обработват на:

42.1. хлъзгав, неравен, наклонен и друг неподходящ терен;

42.2. открито при тежки природни условия, които могат да повлияят на безопасното обработване на товара.

43. Палетни единици не се поставят/свалят от транспортно средство,

когато то:

- 43.1. е установено под наклон, който затруднява поставянето/свалянето;
  - 43.2. не е установено на определеното място за товарене/разтоварване.
- 44.** Палета/палетна единица се поставя/сваля от:
- 44.1. транспортър само на определените за целта места и при спрял транспортър;
  - 44.2. палетизатор/депалетизатор само когато устройството му за поставяне на палета/палетна единица е неподвижно.
- 45.** За поддръждане на палетни единици в транспортни средства и контейнери се използват схеми, които гарантират устойчивост на палетната единица и формирания стиф и осигуряват:
- 45.1. спазването на изискванията за съответния вид продукцията и изискванията за съответния вид транспорт;
  - 45.2. безопасно и механизирано извършване на товарно-разтоварните операции;
  - 45.3. рационално използване на товарната площ и носимоспособността при спазване на ограниченията на транспортния габарит и/или товарния обем;
  - 45.4. равномерно или симетрично натоварване на товарната площ спрямо надлъжната ос на транспортното средство;
  - 45.5. разполагане на най-укрепените страни на палетните единици по направление на най-големите инерционни сили;
  - 45.6. разполагане на свободните площи в задната част на каросерията на пътните превозни средства и/или до страничните стени.
- 46.** При натоварване с палетни единици с различна маса палетните единици с по-голяма маса се поддръждат в предната част на каросерията на пътните превозни средства.
- 47.** Палетните единици се поддръждат при транспортиране в два и повече реда по височина, когато якостните характеристики на товара (транспортната опаковка) и палетата, както и размерите на транспортното средство позволяват такова поддръждане. При поддръждане в два и повече реда проекцията на формирания стиф е вътре в опорната плоскост на най-долната палетна единица.
- 48.** Укрепването на товар към палета чрез използването на гвоздеи, винтове и други материали, които биха я повредили или нарушили якостните ѝ характеристики, е недопустимо.
- 49.** При складиране на палетни единици на фигури (стифтове) операторът на работното оборудване:
- 49.1. е длъжен да се убеди в стабилността на по-долните редове палети/палетни единици и възможността им да понесат натоварването от предвидения за поставяне товар;
  - 49.2. не складира палетни единици с неправилна форма.
- 50.** Не се извършва поддръждане на палетни единици на повече от един ред по височина:
- 50.1. когато има маркировка, забраняваща такова поддръждане;
  - 50.2. при повредена палета и/или разместен товар върху нея;
  - 50.3. при наклонени или неравни площадки;
  - 50.4. когато палетната единица не е формирана по начин, позволяващ поддръждане по височина;
  - 50.5. когато видът, формата и съдържанието на палетната единица няма да осигурят устойчиво поддръждане.
- 51.** При поставяне на палетна единица на стелаж операторът на работното оборудване е длъжен да се убеди, че размерите му позволяват безопасно поставяне в стелажната клетка.
- 52.** При складиране на палетни единици на фигури (стифтове) между тях се
- оставя разстоянието, което осигурява безопасно поставяне и вземане на товара.
- Контейнери
- 53.** Качването на хора върху контейнери за закачване или откачване на

товарозахващащите приспособления, както и за други цели се извършва с подходяща и исправна стълба, поставена и закрепена така, че да осигури безопасно качване/слизване.

54. Контейнер се повдига и премества:

- 54.1. от предназначено за целта работно оборудване;
- 54.2. когато е закачен на всички предвидени за повдигане места;
- 54.3. когато вратите му са затворени;
- 54.4. когато няма странични предмети върху него;
- 54.5. при осигурени условия за безопасно повдигане;
- 54.6. когато няма хора върху контейнера или в него, както и върху близко разположени контейнери.

55. При вдигане/спускане на контейнер се застава на безопасно разстояние от него.

56. Контейнерите се складират:

- 56.1. на места, осигуряващи безопасното им манипулиране;
- 56.2. на безопасно разстояние един от друг и от съседни конструкции и съоръжения.

57. Контейнери не се стифират, когато:

- 57.1. покривите им са хлъзгави, включително покрити със сняг и лед;
- 57.2. върху покривите има странични предмети.

58. Покритите със сняг контейнери преди повдигането им се почистват.

59. Не се преминава от контейнер на контейнер, когато няма условия за безопасно преминаване.

Пакетирани товари

60. Пакетирани товарни единици се формират по начин, който да предотвратява изпадане на отделни пакети от тях.

61. Пакетирани товари се складират само на подравнени площадки.

62. Товари в чували и книжни торби се подреждат в устойчиви фигури (стифтове). Скъсани чували и торби не се поставят на фигурите.

63. Пакетирани дългоразмерни товари се укрепват в транспортните средства по начин, който осигурява безопасност при товарене/разтоварване и превозване.

64. Носещите и укрепващите връзки на пакетирани товари се разполагат така, че да се осигурява хоризонтално положение на повдигнатия пакет. Броят на обвързващите средства на пакетирани дългоразмерни товари се определя от тяхната дължина, като винаги има обвързващи средства в двата края, разположени на разстояние не по-малко от 0,5 m от края на пакета.

65. Преди да започне повдигане или разтоварване на пакетирани дългоразмерни товари, се оглежда състоянието на пакета. Когато се открие кръстосване на товарите в пакета, повреди в носещите и обвързващите средства, се предприемат подходящи мерки за безопасно преместване и разтоварване.

66. При повдигане и преместване със сапан пакетът:

66.1. се повдига на височина не по-голяма от 0,1 m, оглежда се от сапанджията и след като той се убеди в пълната му исправност и стабилност, дава сигнал за по-нататъшното повдигане; в противен случай пакетът се спуска на земята (пода) за оправяне;

66.2. се окачва така, че да не се накланя, люлее или влачи по земята;

66.3. не се направлява и балансира с ръце и тяло, а само с подходящо гъвкаво приспособление.

Насипни товари

67. Фигурите от насипни товари се образуват с откоси с наклон, съответстващ на ъгъла на естествения откос за даден вид товар, или се ограждат със здрави подпорни стени.

68. Когато има опасност от затъване в насипни товари, се взимат мерки срещу ходене по тях, падане в тях и за оказване на помощ при падане или

затъване в тях.

69. Замръзнали насипни товари се товарят/разтоварват само след размразяването или разбиването/разрохкването им с предназначено за такава работа работно оборудване или приспособени за целта инструменти.

70. Замръзнали насипни товари не се разбиват/разрохкват с грайфер.

71. Фигури от насипни товари не се подкопават при взимане на товари

от

тях.

72. Товарене/разтоварване и преместване на насипни и прахообразуващи товари се извършва така, че запрашването да е минимално и да не превишава установените норми за запрашеност.

73. Насипните товари се изсипват от възможно най-ниска височина.

74. Когато за товарене/разтоварване на насипни товари се използват грайфери, те трябва да бъдат съобразени с вида на товара.

75. При работа с грайфер:

75.1. не се захващат части от транспортните средства или затрупани предмети;

75.2. се стои на безопасно разстояние от зоната на работа на грайфера.

76. На насипните товари, склонни към самозапалване, се осигурява подходящо наблюдение. При най-малки признаци на огнища на самозагриване се вземат мерки за предотвратяване на самозапалване.

77. Не се товарят насипни товари в състояние на самозагриване.

Течни товари

78. Течните товари се товарят/разтоварват и складираат по безопасен начин, като се отчитат видът на товара и разпоредбите на съответните нормативни актове.

79. Пожароопасни течности не се съхраняват в открити и неизправни опаковки и съдове.

80. Опаковани, течните товари се товарят/разтоварват и складираат след проверка за изправността на опаковките им. Товари с повредени опаковки не се обработват, а се отстраняват по безопасен начин.

81. Цистерни с пожароопасни течности се пълнят и изпразват при спазване на правилата за пожарна безопасност.

82. Цистерни с пожароопасни течности не се изпразват чрез стъстен въздух.

83. Стъстени течности се подгриват, като се използват безопасни методи съгласно инструкциите за безопасна работа с такива течности.

84. В местата за често пълнене и изпразване на цистерни се устройват стълби и площадки за безопасен достъп до люковете на цистерните.

85. При отваряне на люка на цистерна се стои откъм страната, от която духа вятърът. Люкът и устройството за изпразване се затварят след изпразването на цистерната.

86. В празни цистерни, превозващи опасни товари, се влиза:

86.1. след като са добре измити и проветрени;

86.2. след като е направено измерване и е установено, че няма недопустими концентрации на вредни вещества;

86.3. под наблюдение на отговорно за целта лице.

87. Лицата, които влизат в цистерните, носят подходящи лични предпазни средства и специално работно облекло.

88. При товарно-разтоварни работи с опасни течни товари се осигуряват средства за неутрализирането им при попадане върху човешкото тяло и при разливането им.

Единични тежки неопаковани товари

89. Товарене, разтоварване и претоварване на тежки товари се извършват след оценяване на риска, взети съответни мерки за безопасност и под ръководството на компетентно лице, определено от работодателя.

90. Единични неопаковани и тежки товари се вдигат посредством

подходящи

товарозахващащи приспособления, съобразени с вида, формата и теглото на товара, като:

90.1. товарите се захващат сигурно на определените за целта места и се осигуряват срещу завъртане и преобръщане при вдигане;

90.2. железобетонни конструкции не се захващат за стърчащи краища на арматурата;

90.3. дългоразмерни материали се захващат симетрично най-малко на две места.

91. През зимата ледената покривка в мястото на захващане на товара се премахва.

92. При поставяне на товарозахващащи приспособления под товар, непоставен на подложки:

92.1. първоначално товарът се повдига по безопасен начин на малка височина, като се използват спомагателни средства - клинове, лостове и др.;

92.2. под товара се поставят подложки с необходимата здравина и височина;

92.3. не се бърка с ръце под товара.

93. Товарозахващащите приспособления се освобождават от куката на повдигателно съоръжение и от товар, след като товарът е поставен устойчиво на определеното място.

94. Когато не може да се осъществи автоматично закачване/откачване на товарозахващащи приспособления за високо разположени места за захващане на товари, се използват подходящи стълби или други устройства за безопасен достъп на височина.

95. При разтоварване на дългоразмерни и тежки товари от транспортни средства те се повдигат, след като всички хора са слезли от транспортното средство и е подаден сигнал за вдигане от отговорно за вдигането лице.

96. Не се повдигат товари с неизвестно тегло.

97. Повдигнати товари не се направляват и придържат с ръце.

98. Не се стои под вдигнат товар или в опасна близост до него.

99. При обработване на метали с подемен електромагнит мястото се огражда и се поставят предупредителни знаци, забраняващи влизането в оградената зона.

100. Стифираните метали се укрепват сигурно, за да се предотврати разпадането на фигурите (стифтовете).

101. Между всеки хоризонтален ред дългоразмерни метали или пакети листово ламарина се поставят подходящи подложки, осигуряващи стабилност на фигурата и безопасно захващане от товарозахващащи приспособления.

102. Не се разрешава хора да се качват, стоят и ходят по фигури (стифтове) от метали.

103. Тежките и големогабаритните товари се подреждат само на един ред

и

се укрепват срещу преобръщане и приплъзване.

Товари от дървен материал

104. Дървени материали се разтоварват чрез средства, предотвратяващи тяхното падане и разпиляване.

104.1. Когато за товарене/разтоварване на дървени материали се използват грайфери, те са специализирани за тази цел.

104.2. Грайфери за насипни товари не се използват за товарене/разтоварване на дървени материали.

105. Дървените материали се складираат на устойчиви фигури (стифтове).

105.1. Краищата на фигурите (стифтовете) се осигуряват срещу изместване и срутване.

105.2. Дървените материали се подреждат успоредно във фигурата (стифта).

105.3. Не се допуска накланяне на фигурата (стифта) в която и да е посока.

106. Не се разрешава хора да се качват и да работят върху фигури (стифтове) от дървен материал.

107. При обработване на импрегниран дървен материал в зависимост от употребените антисептични средства се взимат специфични мерки за безопасност и опазване на здравето, включително употребата на лични предпазни средства и специално работно облекло.

108. Не се извършва товарене/разтоварване и складиране на трупи и големогабаритен дървен материал при силен дъжд, снеговалеж и силен вятър.
Опасни товари

109. Складиране и товарно-разтоварни работи с товари, съдържащи вещества и препарати, класифицирани като опасни, се извършват съгласно разпоредбите на съответните нормативни актове, вида на опасните вещества и препарати, указанията от етикетите на опаковките им и от придружаващите ги информационни листове за безопасност и/или друга придружителна документация.

109.1. На местата за складиране и извършване на товарно-разтоварни работи с опасни товари се поставят съответни предупредителни знаци.

109.2. При манипулиране на опасни товари не се приема храна.

109.3. Опасни товари не се складираат с неопасни и помежду си, когато са несъвместими.

110. Транспортни средства, превозващи опасни товари, преди разтоварване се проветряват.

111. Товарно-разтоварните площадки, складовете, транспортните средства

и други съоръжения, замърсени с опасни товари, своевременно се почистват и неутрализират.

112. Преди товарене/разтоварване и преместване на опасни товари се проверява състоянието на опаковките.

113. Товари с повредени опаковки не се обработват, а се отстраняват по безопасен начин.

114. При изсипване, изтичане и разливане на опасен товар от опаковката се взимат мерки за защита от въздействието му, за неговото неутрализиране и почистване.

115. Чупливи опаковки с опасни товари не се подреждат една върху друга, ако това не е предвидено в конструкцията им.

116. Опаковки с опасни товари не се пренасят на гръб, рамо или чрез обхващане с ръце отпред.

117. Товаренето/разтоварването и преместването на бутилки и други съдове със стъстени, втечнени или разтворени газове се извършва:

117.1. с повишено внимание, без удари, тласкане или хвърляне;

117.2. със завита оригинална предпазна капачка на вентила.

118. Бутилки и други съдове със стъстени, втечнени или разтворени газове:

118.1. се пренасят на кратко разстояние със специализирани за целта носилки, колички с гумени бандажи или други подходящи съоръжения, които имат легла за бутилките/съдовете и приспособления за сигурното им захващане и укрепване;

118.2. се преместват на кратко разстояние чрез въртене около надлъжната им ос;

118.3. не се пренасят на ръце, когато това не е предвидено в конструкцията им;

118.4. не се преместват, когато гумените им бандажи са повредени;

118.5. се поставят в транспортните средства на специални подложки, предотвратяващи преобръщане, търкаляне и удряне;

118.6. при превозване и съхраняване се предпазват от нагряване от източници на топлина;

118.7. при изтичане на газ се отнасят на безопасно разстояние, като се предприемат подходящи мерки за безопасност в зависимост от вида на изпускания газ;

118.8. не се съхраняват и превозват заедно, когато съдържанието им е несъвместимо, както и с несъвместими товари.

Приложение № 7
към чл. 12, т. 7

Специфични изисквания при ръчно обработване на товари

Общи положения

1. При извършване на ръчни товарно-разтоварни работи се разработват физиологични режими на труд и почивка за всеки конкретен случай на ръчна товарно-разтоварна работа въз основа на:

1.1. вида и тежестта на извършваната товарно-разтоварна работа, като се вземат предвид характеристиките на товара, прилаганото физическо усилие, разстоянията на пренасяне, работната поза и продължителността на товарно-разтоварната работа;

1.2. промените в работоспособността на работещите под въздействието на извършваната товарно-разтоварна работа;

1.3. състоянието на факторите на работната среда;

1.4. оценяване на риска от неблагоприятното въздействие на товарно-разтоварната работа върху здравето на работещите.

2. При ръчно извършване на товарно-разтоварни работи:

2.1. се осигурява организация на трудовия процес, която позволява смяна и редуване на тежка с по-лека физическа работа с цел намаляване на неблагоприятния ефект от тежкия физически труд;

2.2. се прилагат пасивни почивки, които се прекарват при подходящи условия извън работното място.

3. Товарно-разтоварни работи с товари с тегло над 50 kg се извършват механизирани, като:

3.1. в изолирани случаи се допуска да се използват помощни приспособления и устройства с ръчно задвижване/задействане за извършване на товарно-разтоварни работи с товари с тегло над 50 kg;

3.2. по изключение товар с тегло до 300 kg може да се пренася ръчно от група мъже под наблюдение на опитен ръководител и взети всички мерки за безопасно извършване на пренасянето; броят и разположението на пренасящите товара лица се определят така, че теглото, падащо се на всяко лице, да не превишава допустимото.

4. Когато няма асансьор или когато той не може да се ползва, тежки товари се пренасят по стълби със специализирани колички или приспособления.

5. Височината, на която едно лице може да повдигне ръчно товар, се определя въз основа на оценяването на риска, като се отчитат:

5.1. теглото, видът и размерите на товара и удобството за захващане при вдигане;

5.2. честотата и продължителността на вдигане;

5.3. размерите и състоянието на мястото, на което се осъществява вдигането;

5.4. начинът на складиране;

5.5. видът и размерите на мястото, на което се поставя товарът.

6. Когато товарът се повдига ръчно на по-голяма височина от допустимата за вдигане от едно лице, се използват няколко лица, застанали на места, осигуряващи:

6.1. безопасно и удобно поемане на товара;

6.2. защита срещу падане.

7. Когато естеството на работа изисква често навеждане за взимането

на

товари, те се нареждат на подходящи приспособления с височина, осигуряваща безопасно вдигане и поставяне на товара.

8. Товарите, които се хващат отдолу, се поставят върху подложки или са

с опаковка, която позволява хващане отдолу. Разстоянието между дъното на товара в мястото на хващане и пода (земята) е над 50 mm.

9. При пренасяне на товар през релсов път се поставя преходен мост с подходяща широчина.

10. На всяка група, извършваща товарно-разтоварна работа, се определя лице, отговорно за безопасното извършване на работата. Преди започване на товарно-разтоварна работа отговорното лице и лицата, които ще извършват работата:

10.1. се запознават с плана и начина за извършване на работата;

10.2. проверяват състоянието на използваните ръчни захващащи и помощни приспособления, личните предпазни средства и специалното работно облекло;

10.3. оглеждат пътя за пренасяне на товарите и местата за складиране и ги почистват от странични предмети;

10.4. проверяват и означават теглото на товарите.

11. Преди ръчно повдигане на товар той се оглежда за наличие на опасности, които могат да причинят нараняване при хващането и вдигането му.

12. Товари не се вдигат и пренасят чрез хващане за обвързващите ги средства, когато те не са предназначени за тази цел.

13. Товари с ниска или висока температура се пренасят със специални приспособления или използване на подходящи лични предпазни средства и специално работно облекло за защита от топлина/студ.

14. Когато товар се пренася от група лица, той се повдига, сваля или хвърля едновременно от всички пренасящи го лица по команда на отговорното за пренасянето лице.

15. При пренасяне на товар на рамо пренасящите го лица се подреждат по височина, а товарът се поставя на едноименните рамена.

16. При оставяне на товар се взимат мерки срещу:

16.1. притискането на ръцете и краката;

16.2. самоволното преместване на товара.

17. Товар не се хвърля, когато той може да се увреди, както и да увреди хора или имущество.

18. При повреди на опаковката на товара се взимат мерки срещу нараняване или увреждане на здравето вследствие на тези повреди.

19. Вагонетки се бутат отстрани. Не е разрешено да се върви пред или зад вагонетка.

Преместване, товарене и разтоварване на бъчви, варели, барабани, ролки и други подобни обли товари

20. Бъчви, варели, барабани, ролки и други подобни обли товари:

20.1. се преместват ръчно с подходящи за тази цел колички и приспособления, а когато това е невъзможно – ръчно чрез търкаляне;

20.2. не се носят на гръб или рамо;

20.3. при търкаляне по хоризонтална равнина се застава зад тях, като се бутат, но не по ръбовете;

20.4. при преместване по наклон се стои встрани и никога пред тях при спускането им и зад тях при изкачването им.

21. Съдове с течно съдържание се нареждат в положение, в което затварящото ги средство е отгоре.

22. Бъчви, варели, барабани, ролки и други подобни се обръщат от вертикално в хоризонтално положение и обратно чрез подходящи приспособления.

23. При използване на въжета за товарене/разтоварване на бъчви, варели,

барабани, ролки и други подобни обли товари се следи опъването им да е равномерно, като не се допуска кръстосване на краищата им.

Преместване, товарене и разтоварване на тежки товари

24. Тежки товари не се обработват ръчно, когато има опасност да се преобърнат. Те се обработват, след като е отстранена опасността от преобръщането им.

25. Тежки товари се преместват ръчно чрез подходящи приспособления – лостове, валяци, ролки, тръби и др.

25.1. При използване на тръби, валяци и ролки за преместването те не могат да излизат повече от 0,2 m извън товара.

25.2. Въркането с ръце под товара за поставяне или оправяне на тръбите, валяците или ролките е недопустимо.

26. Не се обръщат:

26.1. тежки товари, когато са опаковани в каси и сандъци;

26.2. опаковки, когато на тях има информация, забраняваща обръщането.

27. При разлика в нивата на площадката и на пода на транспортното средство преместването на тежки товари се извършва:

27.1. по осигурена срещу изместване наклонена плоскост с достатъчна носимоспособност;

27.2. с помощта на подходящи приспособления, осигуряващи задържането на товара върху наклонената плоскост.

28. Не се стои по пътя на товар, преместван по наклонената плоскост.

29. Не се допуска тежки товари да се разтоварват от транспортни средства чрез хвърляне, събаряне или избутване за падане.

30. Стоманени греди, тръби и профили се разтоварват последователно, като се започва от най-горния ред.

31. Не се допуска разрушаването на фигури (стифтове) и измъкване на греди, тръби и профили от долните редове.

32. Обвързващите средства на пакети се премахват, след като са взети мерки за стабилизиране на товара.

33. Бандажи, дискове, зъбни колела, тежки автомобилни гуми и други подобни товари с голям диаметър и малка дебелина се преместват чрез плъзгане по подложки или пренасяне с подходящи колички и/или приспособления. Преместване чрез търкаляне не се допуска.

34. Пренасяне на гръб или на рамо на листов материал, метални греди, стоманени профили и обемисти товари не се допуска.

35. Железобетонните траверси се товарят, разтоварват и пренасят ръчно по изключение. Ръчното им пренасяне на къси разстояния и подреждането се извършват със специални товароухващащи приспособления и най-малко от 6 лица.

36. Металните греди и профили се складират ръчно на фигури (стифтове)

височина до 1 m, като между отделните редове се поставят дървени подложки.

37. Металните тръби се складират ръчно на фигури (стифтове) с височина до 1 m.

38. Ламарина се складира ръчно на фигури (стифтове) с височина до 1,5

м.

Преместване, товарене и разтоварване на дървен материал

39. Дървеният материал са товари, подрежда и укрепва по такъв начин върху транспортните средства, че да се осигури безопасност при превозването и разтоварването.

40. Когато няма преходни мостове и рампи, товаренето/разтоварването

от транспортни средства на тежък и дълъг дървен материал се извършва с помощта на въжета или други подходящи приспособления по наклонени релси или греди с достатъчна якост, като краищата им здраво се закрепват към транспортните средства и земята.

41. Преди да започне разтоварването на дървения материал, се установява

устойчивостта му върху транспортното средство и в зависимост от това се определя начинът на разтоварването.

42. Връзките, обвързващи дървен материал, се премахват с подходящи приспособления и средства.

42.1. Използването на брадви, секачи и други подръчни средства за премахване на обвързващите средства е недопустимо.

42.2. Крайните връзки се премахват последни, като се вземат всички предпазни мерки срещу разпадане на товара.

43. Разтоварването на дървен материал започва от горните редове и продължава последователно към долните.

43.1. Не се разрешава стоенето върху объл дървен материал при разтоварването му.

43.2. Избутването на дълъг и тежък дървен материал се извършва от страни от две лица с помощта на специални приспособления и съгласуваност на действията им.

43.3. Не се допуска дървени материали да се разтоварват чрез избутване от долните редове или от два реда едновременно.

44. Товаренето, разтоварването и пренасянето на дълъг дървен материал се извършват от две лица. Пренасянето се извършва на едно и също рамо.

45. При подреждането на объл дървен материал на фигури (стифтове) се поставят подложки между редовете, а крайните обли материали се подклинват или осигуряват от изместване по друг подходящ начин.

46. Импрегнирани траверси, стълбове, греди и други тежки импрегнирани дървени материали се товарят, разтоварват и пренасят със специални приспособления от лица, носещи подходящи лични предпазни средства и специално работно облекло, и взети специфични мерки за безопасност.

Използване на ръчни колички

47. Ръчните колички се използват за превозване на товари на къси разстояния.

48. Видът на ръчните колички се избира в зависимост от:

48.1. вида, размерите и теглото на товара;

48.2. извършваните товарно-разтоварни работи;

48.3. условията на използване, включително честота на използване;

48.4. вида и състоянието на пътя;

48.5. характеристиките на количката (вид, брой, разположение, лагеруване и диаметър на колелата, габарити и тегло на количката и други необходими характеристики);

48.6. характеристиките на повдигателната уредба при транспалатни колички.

49. Количките се поддържат в изправно състояние. Не се допуска използването на неизправни колички.

50. Използваните ръчни колички:

50.1. имат конструкция с достатъчна товарносимост и устойчивост при работа;

50.2. осигуряват безопасност при извършване на товарно-разтоварната работа;

50.3. имат ясно означена и добре видима маркировка за носимоспособност.

51. При използване на ръчни колички:

51.1. се проверява пригодността на количката за превозване на товара;

51.2. теглото на товара се съобразява с физическите възможности на използващите я лица, вида и характеристиките на количката и условията на използване;

51.3. превозваният товар се подрежда стабилно;

51.4. количките не се претоварват;

51.5. количката се бута и по изключение тегли, като усилието за

преместване се прилага на конструктивно определените места чрез подходяща поза на бутане/теглене;

51.6. се наблюдава товарът, особено когато той е обемист, както и при завои и преминаване по наклони;

51.7. използващият количката осигурява добра видимост при маневриране с количката;

51.8. не се допуска превозване на товар с две колички;

51.9. количката не се манипулира с мокри и омаслени обувки по път, по който има условия за хлъзгане;

51.10. се използват обувки с противоплъзгащи качества при движение по хлъзгав път/терен;

51.11. се спазват установените в предприятието правила за движение.

52. Пътят за преместване на ръчни колички:

52.1. се регламентира и при необходимост означава;

52.2. се избира и използва така, че да осигурява безопасно движение;

52.3. се поддържа в добро състояние, без неравности и препятствия;

52.4. се изгражда с достатъчна широчина, без недопустими наклони;

52.5. се поддържа така, че да не е хлъзгав.

53. Колички не се използват по мокри, хлъзгави, неравни и разкаляни терени.

54. Преминаване на колички през преходни мостове и превозването им с асансьори и подемници се извършват само след проверка, че теглото на количката с товара и преместващите количката лица не надвишава носимоспособността/товароподемността на тези средства.

55. Разтоварването на количката се осигурява по безопасен начин и взети мерки срещу самопридвижването и изместването ѝ.

56. Количките не се оставят на места, затрудняващи движението.

57. След завършване на работа количките се оставят на определени за целта места, осигуряващи безопасност.